

Το Ελληνικό #MeToo

Ποινικές, εργασιακές και κοινωνικές διαστάσεις

Νίκη Καραγιάννη και Γιάννης Παναγιώτου, Βοηθοί συντακτικής ομάδας ΕΝΘΑ, προπτυχιακοί φοιτητές Νομικής Σχολής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Η συνταγματική κατοχύρωση διευρυμένου φάσματος δικαιωμάτων και η αναγνώριση ελευθεριών καθιστούν την Ελλάδα μια ευνομούμενη χώρα που σέβεται και προωθεί τα έννομα συμφέροντα όλων ανεξαιρέτως των πολιτών της. Θα έλεγε κανείς πως μέσα σε μια χώρα με κατεξοχήν δημοκρατικούς θεσμούς και διαρκώς αναπτυσσόμενο νομικό σύστημα είναι σχεδόν απίθανη η καταπάτηση των ατομικών δικαιωμάτων. Προς απογοήτευση, όμως, όλων η χώρα μας δοκιμάζεται ακόμα μια φορά σε αυτόν τον τομέα αντιμετωπίζοντας σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των γυναικών. Συγκεκριμένα, καταγγελίες που έγιναν το τελευταίο διάστημα ανέδειξαν την κοινωνική παθολογία της κακοποίησης σε βάρος γυναικών αλλά και τα ελλείμματα της ελληνικής έννομης τάξης. Κοινωνία και θεσμοί οφείλουν να δράσουν με σκοπό την καταπολέμηση αλλά και την πρόληψη των περιστατικών βίας κατά των γυναικών. Στο πλαίσιο αυτό εμφανίστηκε και στην Ελλάδα μια μορφή του κινήματος «MeToo», οι νομικές και κοινωνικές διαστάσεις της οποίας συζητήθηκαν σε μια ενδιαφέρουσα διαδικτυακή εκδήλωση στις 25/2/2021. Τα κύρια σημεία της συζήτησης αναλύονται και σχολιάζονται παρακάτω.

Στις αρχές του 2021, η ελληνική κοινή γνώμη συγκλονίστηκε από τις αποκάλυψεις της αθλήτριας Σοφίας Μπεκατώρου, όταν η ίδια παραδέχτηκε δημόσια πως είχε υποστεί σεξουαλική παρενόχληση το 1998 από παράγοντα της Ελληνικής Ομοσπονδίας Ιστιοπλοΐας. Παρόλο που το ποινικό αδίκημα έχει παραγραφεί, η χρυσή ολυμπιονίκης μιλώντας στις εισαγγελικές αρχές και στα μέσα ενημέρωσης για τη συμπεριφορά της οποίας υπήρξε θύμα ώθησε αρκετές γυναίκες να καταγγείλουν επώνυμα περιστατικά βίας και κακοποίησης σε βάρος τους, καθώς και τους δράστες αυτών. Οι πολυάριθμες υποθέσεις – αρχικά από τον αθλητισμό και μετέπειτα τον καλλιτεχνικό χώρο – που ήρθαν στο φως και ακολούθησαν το δρόμο της δικαιοσύνης αποτέλεσαν το εφαλτήριο για να εμφανιστεί το κίνημα #MeToo και στην Ελλάδα. Πρόκειται για ένα κοινωνικό κίνημα με

παγκόσμια δράση^[1] κατά της σεξουαλικής κακοποίησης και της παρενόχλησης οποιασδήποτε μορφής. Αποτελεί τομή στο χώρο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ο στόχος του είναι η ευαισθητοποίηση όλο και περισσότερων προσώπων απέναντι στη βία και την κακοποίηση γυναικών, ειδικά στους χώρους εργασίας, μέσω της σύμπραξης τους με τους αρμοδίους νομικούς θεσμούς.

Το εν λόγω κίνημα, από το ξεκίνημά του, εστιάζει σε θέματα που αφορούν την έμφυλη βία και τις εξουσιαστικές σχέσεις, τα οποία για να αντιμετωπιστούν χρειάζονται συνεχή διάλογο. Με αφορμή αυτό, το Ίδρυμα Τσάτσου και το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου οργάνωσαν από κοινού στις 25 Φεβρουαρίου 2020 τη διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα "Το ελληνικό #MeToo: Ποινικές, εργασιακές και κοινωνικές διαστάσεις"^[2], προκειμένου τα ζητήματα αυτά να

«Οι πολυάριθμες υποθέσεις – αρχικά από τον αθλητισμό και μετέπειτα τον καλλιτεχνικό χώρο – που ήρθαν στο φως και ακολούθησαν το δρόμο της δικαιοσύνης αποτέλεσαν το εφαλτήριο για να εμφανιστεί το κίνημα #MeToo»

^[1] Περισσότερες πληροφορίες σχετικά αναγράφονται στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.gr/society/561261961/to-elliniko-metoo-me-to-vlemma-stis-ipa/> (τελευταία επίσκεψη 26/3/2021).

^[2] Η εκδήλωση είναι προσβάσιμη στον παρακάτω σύνδεσμο <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/live-webcast-to-elliniko-metoo-poinikes-issues/>

Επικαιρότητα

πάφουν να αντιμετωπίζονται απλώς ως δημοσιογραφική «επικαιρότητα» αλλά να εξεταστούν σε βάθος και να δοθούν τα απαιτούμενα νομικά και κοινωνικά ερείσματα για την προστασία των θυμάτων.

Τον εναρκτήριο χαιρετισμό απηύθυνε η εκτελεστική διευθύντρια του ιδρύματος Τσάτσου, Μαρία Μουσμότη. Καλωσορίζοντας όλους τους ομιλητές δήλωσε απερίφραστα τους στόχους που πρέπει να υλοποιηθούν για να εξαλειφθούν αδυναμίες του κινήματος και τρωτά σημεία στη δράση του. Η νομοθεσία θα πρέπει να δημιουργήσει μια ασφαλή ατμόσφαιρα, ένα ασφαλές πλαίσιο όπου τα θύματα θα αισθάνονται προστατευμένα ώστε να καταγγείλουν περιστατικά παράνομα και συμπεριφορές ποινικά κολάσιμες. Ένα τέτοιο περιβάλλον θα πρέπει να είναι απαγκιστρωμένο από αίσθημα ντροπής, φόβου και έλλειψη εμπιστοσύνης, ώστε το #MeToo να τελεσφορήσει και τα θύματα να τολμούν να απευθύνονται τελικά στις αρχές για την αναφορά περιστατικών βίας και κακοποίησης.

Στη συνέχεια, ως πρώτη ομιλήτρια της εκδήλωσης τον λόγο έλαβε η Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, κα Μαρία Συρεγγέλα, διευκρινίζοντας εξ αρχής πως υπάρχουν ακόμα ζητήματα ανισότητας αντρών και γυναικών. Ωστόσο, σύμφωνα με την Υφυπουργό οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες έχουν γίνει πλέον γόνιμες για να σπάσει η σιωπή των θυμάτων, δεδομένων των αλλαγών που επέρχονται στο ελληνικό νομικό σύστημα. Συγκεκριμένα, η τροποποίηση του ποινικού κώδικα για την αυστηροποίηση των ποινών του βιασμού, η θέσπιση πλαισίου δεοντολογίας στον καλλιτεχνικό χώρο και τον αθλητισμό, η κάλυψη κενών στη νομοθεσία, η επανεξέταση του χρόνου παραγραφής των σεξουαλικών αδικημάτων σε βάρος ανηλίκων αποτελούν σημαντικά βήματα για την διαμόρφωση του ζητούμενου ασφαλούς περιβάλλοντος για όλους και σε όλους τους εργασιακούς χώρους. Η Υφυπουργός χαρακτήρισε σύνθετο και ευρύ το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει το κίνημα #MeToo, διότι δεν είναι μόνο νομικό,

επηρεάζει ολόκληρη την κοινωνία και μόνο με έμπρακτη πολιτική και κοινωνική συνείδηση θα εξαλειφθεί.

Εξίσου σημαντική ήταν η αναφορά της στο εθνικό σχέδιο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Σύμφωνα με αυτό, προτεραιότητα για το Υπουργείο είναι η προσαρμογή της νομοθεσίας ώστε οι γυναίκες να απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα σε ένα αξιοπρεπές εργασιακό περιβάλλον. Κάτι τέτοιο θα επιτευχθεί με την κύρωση της Συμβάσης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) του 2019^[3]. Η εν λόγω Σύμβαση προστατεύει τα φυσικά πρόσωπα από τις βίαιες και παρενοχλητικές συμπεριφορές στο χώρο εργασίας. Αποτελεί το πρώτο διεθνές νομικό μέσο που καθορίζει τα διεθνή πρότυπα για την παρενόχληση και τη βία που σχετίζονται με την εργασία. Η κύρωση της αποδεικνύεται περισσότερο αναγκασία σήμερα από κάθε άλλη χρονική στιγμή και είναι μια απτή απόδειξη ότι η ελληνική νομική πραγματικότητα δεν μένει απαθής μπροστά σε αξιόποινες πράξεις, αλλά αντιμάχεται πάσης φύσεως διακρίσεις και ταπεινωτικές συμπεριφορές σε βάρος των εργαζομένων. Αντίστοιχα, τόνισε πως η ευρεία εφαρμογή του άρθρου 12 του ν. 4604/2019^[4] θεωρείται αρκετά επωφέλης για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, μέσω της επιβράβευσης που προβλέπει για όσες επιχειρήσεις αναπτύσσουν δράσεις προώθησης της ουσιαστικής ισότητας των φύλων. Έγινε, επίσης, αναφορά στο επιμορφωτικό πρόγραμμα που σχεδιάζεται με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης για εργαζομένους και εργοδότες του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα με στόχο την ευαισθητοποίηση και την απενοχοποίηση των ομάδων που βιώνουν διακρίσεις, ενθαρρύνοντας επιχειρήσεις στην απορρόφηση αυτών των εργαζομένων. Η εκπαίδευση και ενημέρωση των νέων δεν θα μπορούσε να λείπει από τον γενικότερο σχεδιασμό· γι' αυτό και αναμένεται το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής να ενταχθεί στο υποχρεωτικό πρόγραμμα διδασκαλίας των σχολείων της ελληνικής επικράτειας. Η

« Η νομοθεσία θα πρέπει να δημιουργήσει μια ασφαλή ατμόσφαιρα, ένα ασφαλές πλαίσιο όπου τα θύματα θα αισθάνονται προστατευμένα ώστε να καταγγείλουν περιστατικά »

ergasiakes-kai-koinwnikes-diataseis/ (τελευταία επίσκεψη 26/3/2021).

^[3] Ολόκληρο το κείμενο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0024> (τελευταία επίσκεψη 26/3/2021).

^[4] Νόμος υπ' αριθμ. 4604/2019, ΦΕΚ 50/Α/26-3-2019 <https://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demosi/nomos-4604-2019-phkek-50a-26-3-2019.html> (τελευταία επίσκεψη 26/3/2021).

Το Ελληνικό #MeToo

Υφυπουργός επιστέγασε την ομιλία της υπογραμμίζοντας πως το κύριο αντίμετρο στη βία και τον εκφοβισμό είναι η γνώση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων από τους πολίτες.

Ακολούθως, το βήμα έλαβε η κα Μαρία Γαβουνέλη, Προέδρος της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και Αναπληρώτρια Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Η ίδια δήλωσε πως το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο «αποδεικνύεται αρκούντως στιβαρό» ώστε να αντιμετωπίζονται ανάλογα περιστατικά βίας και γι' αυτό είναι υποχρέωση των θυμάτων να επιλέγουν την θεσμική προσέγγιση, τη νομική οδό εφόσον έχουν λειτουργούν στην Ελλάδα θεσμικοί μηχανισμοί που μπορούν να δώσουν λύσεις. Ωστόσο, η μεγάλη πρόκληση που θα κληθεί να διαχειριστεί η Πολιτεία δεν είναι η ψήφιση νέας νομοθεσίας αλλά ο έλεγχος της πρακτικής εφαρμογής αυτής για να διαπιστωθεί αν και κατά πόσο το νομικό σύστημα της Ελλάδας λειτουργεί σωστά στην καθημερινή πρακτική. Η κα Γαβουνέλη εστίασε στη σημασία της επεξεργασίας Κωδίκων Δεοντολογίας για τον σκοπό αυτό. Το γεγονός πως είναι κείμενα χωρίς κανονιστική δέσμευση δεν μειώνει τη σημασία τους ως μηχανισμών πρόληψης της βίας και των παρενοχλήσεων, ιδίως αν γίνει με τη συμμετοχή των ατόμων που καλούνται να τους εφαρμόσουν. Επομένως, αν η πρωτοβουλία αυτή υλοποιηθεί κατόπιν εσωτερικής διεργασίας σε όλους τους τομείς που υφίστανται εξουσιαστικές σχέσεις, τότε η ίδια η διαμόρφωση του Κώδικα θα καθίσταται μια μεγάλη άσκηση ευαισθητοποίησης.

Επόμενος ομιλητής ήταν ο κ. Θεόδωρος Παπαθεοδώρου, Καθηγητής Αντεγκληματικής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

και πρώην Υφυπουργός Παιδείας, ο οποίος ασχολήθηκε με την ποινική πλευρά του #metoogreece, επισημαίνοντας ότι ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας δεν περιέχει σε κανένα άρθρο του τον όρο 'σεξουαλική παρενόχληση'. Το έγκλημα αυτό δεν αναγνωρίζεται ως αυτοτελές αδίκημα. Περιγράφεται στη παράγραφο 4 του άρθρου 337 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) - «Προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας»^[5], ωστόσο δεν κατονομάζεται, γεγονός το οποίο δημιουργεί προβληματισμό. Αντίθετα, στην νομοθεσία άλλων Ευρωπαϊκών κρατών το έγκλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης περιγράφεται ρητώς με βάση τον ορισμό που δίνει η Οδηγία 2006/54/ΕΚ^[6]. Βάσει της Οδηγίας αυτής, σεξουαλική παρενόχληση υφίσταται όταν εκδηλώνεται οιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

Επίσης απαιτείται, κατά τον κ. Παπαθεοδώρου, αυστηροποίηση της ποινής που προβλέπεται στο άρθρο 343 ΠΚ- «Κατάχρηση σε γενετήσια πράξη»^[7], καθότι η δυσαναλογία μεταξύ της βαρύτητας της πράξης και της προβλεπόμενης ποινής όχι μόνο δεν αποθαρρύνει τον δράστη από την κατάχρηση εξουσίας που πηγάζει από τη θέση ισχύος που έχει έναντι του θύματος, αλλά ούτε και περνάει το σωστό μήνυμα στην κοινωνία. Με αυτόν τον τρόπο δύναται να ενισχυθεί τόσο η πρόληψη όσο και η καταστολή των εγκλημάτων μέσω των κυρώσεων που θα επιβάλλονται. Ο κ. Παπαθεοδώρου υπογράμμισε, επιπλέον, ότι η Ελλάδα απέχει, ως προς τα θέματα αυτά, του-

«ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας δεν περιέχει σε κανένα άρθρο του τον όρο 'σεξουαλική παρενόχληση'.»

^[5] Όποιος προβαίνει σε χειρονομίες γενετήσιου χαρακτήρα ή διατυπώνει προτάσεις για τέλεση γενετήσιων πράξεων σε πρόσωπο που εξαρτάται εργασιακά από αυτόν ή εκμεταλλευόμενος την ανάγκη ενός προσώπου να εργαστεί, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή.

^[6] Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιτύπωση).

^[7] Με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και χρηματική ποινή τιμωρούνται: α) όποιος υποχρεώνει άλλον σε επιχείρηση ή ανοχή γενετήσιας πράξης, με κατάχρηση

σχέσης εργασιακής εξάρτησης οποιασδήποτε φύσης, β) όποιος υποχρεώνει άλλον σε επιχείρηση ή ανοχή γενετήσιας πράξης, εκμεταλλευόμενος την άμεση ανάγκη του να εργασθεί, γ) οι διορισμένοι ή οπωσδήποτε εργαζόμενοι σε φυλακές ή άλλα κρατητήρια, σε αστυνομικές υπηρεσίες, σε σχολές, παιδαγωγικά ιδρύματα, νοσοκομεία, κλινικές ή κάθε είδους θεραπευτικά καταστήματα ή σε άλλα ιδρύματα προορισμένα να περιθάλπουν πρόσωπα που έχουν ανάγκη από βοήθεια αν, με κατάχρηση της θέσης τους, υποχρεώσουν σε γενετήσια πράξη πρόσωπο που έχει εισαχθεί σε αυτά τα ιδρύματα.

Επικαιρότητα

λάχιστον κατά είκοσι έτη δικαιοπολιτικής ωρίμανσης από άλλα ευρωπαϊκά κράτη και ότι δεν έχουν αποκρυσταλλωθεί ακόμη οι διαστάσεις που θα προσλάβει το #MeToo στην ελληνική κοινωνία. Κατά τη γνώμη του, είναι πρόωρο να μιλάμε για κοινωνικό κίνημα το οποίο θα οδηγήσει σε κανονιστικού χαρακτήρα νομικές μεταρρυθμίσεις. Προς το παρόν αναμένονται ήπιοι χαρακτήρα ρυθμιστικές πρωτοβουλίες με τη μορφή κωδίκων συμπεριφοράς στο δημόσιο και ιδιωτικό βίο.

Η κα Διονυσία Πετράκου, ως εργατολόγος, επικεντρώθηκε στην αστική και εργασιακή φύση του ζητήματος της σεξουαλικής παρενόχλησης, παρουσιάζοντας τα πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα της έρευνας του Οργανισμού Θεμελιωδών δικαιωμάτων (Fundamental Rights Agency-FRA) της Ε.Ε. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, το 37% των ατόμων που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση δεν έχουν μιλήσει σε κανέναν ούτε από το συγγενικό ούτε από το φιλικό τους περιβάλλον, το 4% έκανε καταγγελία στις αστυνομικές αρχές, ενώ μόνο το 1% ζήτησε νομική βοήθεια. Η προστασία που παρέχεται από την ελληνική εργατική νομοθεσία περιλαμβάνεται στον Ν. 3896/2010^[8], ενώ η νομολογία σε θέματα εργατικού δικαίου είναι αρκετά προστατευτική, όπως φανερώνουν δύο αποφάσεις, η υπ' αριθμ. 1655/1999 του Αρείου Πάγου και η 1936/2005 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης^[9], στις οποίες αναφέρθηκε η ομιλήτρια. Η κ. Πετράκου παρουσίασε στη συνέχεια τα δικαιώματα των εργαζομένων σε περιπτώσεις απόλυσης οφειλόμενης σε λόγους σεξουαλικής παρενόχλησης, στα οποία περιλαμβάνονται: (i) η δικαστική κύρωση της απόλυσης και η επαναπασχόληση, (ii) η αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας, καθώς και η αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης και (iii) η θεώρηση της απόλυσης ως μονομερούς βλαπτικής μεταβολής, η οποία εξομοιώνεται

με καταγγελία της σύμβασης εργασίας του εργαζομένου και αξίωση αποζημίωσης απόλυσης. Μάλιστα σε περίπτωση σεξουαλικής παρενόχλησης από άλλον εργαζόμενο τότε το θύμα δικαιούται να ενημερώσει εγγράφως τον εργοδότη, ο οποίος υποχρεούται να λάβει τα απαραίτητα μέτρα στο πλαίσιο της υποχρέωσης πρόνοιας έναντι των εργαζομένων του, η οποία είναι παρεπόμενη υποχρέωση απορρέουσα από την ατομική σύμβαση εργασίας. Τα δίκονομικά όπλα που παρέχονται εκ του νόμου είναι η απαγόρευση αντιποίνων αφενός και η αντιστροφή του βάρους της απόδειξης αφετέρου, όπου δηλαδή έγκριται στον εργοδότη να αποδείξει ότι δεν έλαβε χώρα τέτοια συμπεριφορά και, ειδικά για την περίπτωση απόλυσης, ότι αυτή δεν οφείλεται σε σεξουαλική παρενόχληση. Τέλος, έκρινε απαραίτητη την επιδίκαση «γενναίων» αποζημιώσεων σε άτομα που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση, όπως συμβαίνει σε χώρες όπως η Αμερική και η Δανία, όπου τα ποσά που επιδικάζονται είναι σαφώς υψηλότερα σε σύγκριση με την Ελλάδα.

Τέλος, η κα Φωτεινή Τσαλίκιογλου, με την ιδιότητα της Ομότιμης Καθηγήτριας Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, διασαφήνισε ότι στο έγκλημα του βιασμού το θύμα στιγματίζεται περισσότερο από τον θύτη. Για τον λόγο αυτό απαιτείται η καλλιέργεια ενσυναίσθησης στην κοινωνία και ο καλύτερος τρόπος να επιτευχθεί αυτό είναι με την βοήθεια των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ). Τα ΜΜΕ είναι σε θέση να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες ώστε να αγκαλιάσουν τα θύματα τα οποία βρήκαν το σθένος να σπάσουν τη σιωπή τους και να φέρουν τους θύτες αντιμέτωπους με τις συνέπειες των πράξεών τους. Η πανδημία μετέβαλλε τη σχέση του αποστασιοποιημένου μέχρι τότε θεατή με την τηλεοπτική εικόνα, συμβάλλοντας στην αύξηση της ενσυναίσθησής του. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι μεταξύ των (κατά κύριο λόγο αρνητικών) επιπτώσεων της πανδημίας

«σε περίπτωση σεξουαλικής παρενόχλησης από άλλον εργαζόμενο τότε το θύμα δικαιούται να ενημερώσει εγγράφως τον εργοδότη, ο οποίος υποχρεούται να λάβει τα απαραίτητα μέτρα»

^[8] ΦΕΚ Α' 207/8.12.2010- Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης Εναρμόνιση της κείμενης νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006 και άλλες συναφείς διατάξεις. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ergasia-koinonike-asphalise/n-3896-2010.html> (τελευταία επίσκεψη 26/3/2021).

^[9] Η πρώτη απόφαση έκρινε καταχρηστική την απόλυση εργαζομένης ως αντίποινα στην άρνηση αποδοχής της σεξουαλικής παρενόχλησης που δέχθηκε, ενώ η δεύτερη επιδίκασε στο θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης αποζημίωση για ηθική βλάβη, θεωρώντας τη συμπεριφορά του εργοδότη προσβολή της προσωπικότητας της εργαζομένης.

Το Ελληνικό #MeToo

στην ψυχική υγεία των πολιτών καταγράφεται και μία θετική, η αύξηση κατά 30% των συμπεριφορών αλληλεγγύης σε σχέση με την προ κορωνοϊού εποχή. Αυτό που έχει ενδιαφέρον να μελετηθεί είναι το κατά πόσον η πανδημία και η αμεσότητα των εικόνων των ΜΜΕ επηρέασαν τα αντανάκλαστικά της κοινωνής γνώμης απέναντι στην καταγγελία της Σοφίας Μπεκατώρου και των υπολοίπων θυμάτων, τη δεδομένη χρονική στιγμή.

Εκ των ανωτέρω, καθίσταται σαφές πως οι απόψεις των συμμετεχόντων στην εκδήλωση αυτή συγκλίνουν στο εξής: η αναγκαιότητα προβολής, εντοπισμού, καταστολής και εν τέλει καθολικής εξάλειψης φαινομένων διακρίσεων και βίας σε βάρος των γυναικών έχει καταστεί άμεση προτεραιότητα. Το ζήτημα αυτό ξεπερνά τα όρια της απλής ηθικής και του κοινού περί δικαίου αισθήματος των πολιτών και φτάνει να προσβάλλει τον πυρήνα συνταγματικά – και όχι μόνο – κατοχυρωμένων δικαιωμάτων. Η κοινωνία ισότητας που πασχίζουμε να δημιουργηθεί δεν συνάδει με περιστατικά βίας και κακοποίησης ούτε και με την περιθωριοποίηση των αδυνάτων.

Το κίνημα #MeTooGR, με την πληθώρα δημόσιων αποκαλύψεων περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης, θέτει γερά θεμέλια ώστε η Ελλάδα να μπορέσει επιτέλους να θεσπίσει ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο προστασίας των προσώπων που αναφέρουν κάθε είδους κακοποιητική και παράνομη πράξη στον εργασιακό τους χώρο εγείροντας τις ανησυχίες τους με ασφάλεια και δίχως τον φόβο επικείμενων αντιποίνων λόγω της δράσης τους αυτής^[10]. Πρόκειται για το φαινόμενο-παγκόσμιας εμβέλειας- Whistleblowing, που στην ελληνική νομική ορολογία αποτυπώνεται με τον όρο «Μάρτυρας Δημοσίου Συμφέροντος^[11]». Αυτό το θεσμικό πλαίσιο έχει ήδη προβλεφθεί στην οδηγία της Ε.Ε. 1937/2019^[12] και το ζητούμενο είναι να αρχίσει, με αφορμή το κίνημα #MeTooGR, ο δημόσιος διάλογος για τη βέλτιστη δυνατή ενσωμάτωση της προαναφερθείσας Οδηγίας

στην εθνική έννομη τάξη. Συμπερασματικά, το βασικό έννομο αγαθό που καλούμαστε σαν κοινωνία να διαφυλάξουμε είναι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, για την οποία το κράτος οφείλει να παρέχει πολυσχιδή πρόνοια μέσω των αντίστοιχων φορέων του. Όπως, εξάλλου, πολύ εύστοχα το έθεσε στη διαδικτυακή εκδήλωση η Σοφία Μπεκατώρου: «*τον αγώνα τον δίνουμε γιατί πρέπει να αγωνιστούμε, όχι γιατί γνωρίζουμε εκ των προτέρων πως θα κερδίσουμε*».

•••••

« Πρόκειται για το φαινόμενο-παγκόσμιας εμβέλειας- Whistleblowing, που στην ελληνική νομική ορολογία αποτυπώνεται με τον όρο 'Μάρτυρας Δημοσίου Συμφέροντος'»

^[10] Περισσότερες πληροφορίες σχετικά αναγράφονται στην ιστοσελίδα

<https://www.protagon.gr/apopseis/i-kariera-tis-bekatwrou-den-kindynevei-pia-i-diki-sou-omws-44342240932> (τελευταία επίσκεψη 26/3/2021)

^[11] Στηρίζεται στο άρθρο 47 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Νόμος 4620/2019) - Αποχή από την ποινική δίωξη μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος.

<https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4620-2019/arthro-47-kodikas-poinikis-dikononias-nomos-4620-2019> (τελευταία επίσκεψη 26/3/2021).

^[12] Οδηγία(ΕΕ) 1937/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23/10/2019 σχετικά με τη προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης.

Ο αναχρονιστικός θεσμός της χαρτοσήμανσης και καταχώρισης των δικογράφων στην κυπριακή δικαστηριακή πρακτική και η ανάγκη εξέλιξής του

Η ευκαιρία που έδωσε ο κορωνοϊός

Νίκος Γ. Σταύρου, Δικηγόρος & Πολιτικός Επιστήμων, Υποψήφιος Διδάκτωρ Νομικής Σχολής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Το παρόν άρθρο έχει ως σκοπό να καταδείξει και να αναδείξει τις αδυναμίες και τις παρωχημένες πρακτικές που επικρατούν εισέτι στην κυπριακή έννομη τάξη και συγκεκριμένα στην χαρτοσήμανση και καταχώριση των δικογράφων. Παρουσιάζεται η ισχύουσα αναχρονιστική διαδικασία και η αδήριτη ανάγκη για εξέλιξη και αλλαγή, την οποία όμως δυστυχώς δεν επιτάχυνε η αδήριτη ανάγκη για μεταβολή της καθεστηκυίας τάξης πραγμάτων αλλά η εισβολή του απηνούς φαινομένου του κορωνοϊού. Η αλλαγή αυτή έχει πλέον δρομολογηθεί και αναμένεται όπως αποκτήσει υπόσταση και εφαρμογή. Με άλλα λόγια μιλάμε για το σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης ή αλλιώς e-justice.

Αυτή η αναμφισβήτητα ανατρεπτική κατάσταση που επέφερε ο κορωνοϊός, δημιουργεί προϋποθέσεις και συνθήκες, ώστε πράγματα τα οποία θα απλούστευαν διαδικασίες και θα εξοικονομούσαν χρόνο, να γίνουν επιτέλους πράξη. Με άλλα λόγια, η έκρυθμη αυτή κατάσταση που βιώνουμε, ίσως μας «αναγκάσει» να ξεφύγουμε από αναχρονιστικές πρακτικές και συνήθειες. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί το σύστημα χαρτοσήμανσης και καταχώρισης των δικογράφων στην κυπριακή δικαστηριακή πρακτική.

Για δεκαετίες ολόκληρες το σύστημα της χαρτοσήμανσης παρέμενε αμετάβλητο. Οι δικηγόροι μετέβαιναν στις γραμματείες των δικηγορικών συλλόγων, ούτως ώστε να προμηθευτούν τα απαραίτητα χαρτόσημα, τα οποία χρειάζονται για να επικολλήσουν και να συνοδεύσουν τα δικόγραφα τους.

Την ίδια στιγμή που σε πολλά, αν όχι σε όλα τα δυτικότροπα κράτη, η χαρτοσήμανση και καταχώριση δικογράφων στην δικαστηριακή πρακτική γίνεται επί δεκαετίες ηλεκτρονικά, μέσω ειδικών διαδικτυακών ιστοτόπων, η Κύ-

προς ενέμενε σε μία απαρχαιωμένη και παρωχημένη πρακτική, αυτή που εξετάθη ανωτέρω. Στην Ιταλία, επί παραδείγματι, η κίνηση δικαστικής διαδικασίας μέσω του διαδικτύου είναι δυνατή για τις διαδικασίες σε αστικές υποθέσεις ενώπιον όλων των πρωτοδικείων και των εφετείων. Είναι υποχρεωτική για την έκδοση ασφαλιστικών μέτρων πριν τη δίκη σε όλα τα πρωτοδικεία.^[1] Το ίδιο και στη Φινλανδία.^[2]

Στο παρόν άρθρο γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής και ανάλυσης του ζητήματος αυτού. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος που έπεται, θα εξεταστεί ο υφιστάμενος θεσμός της καταχώρισης στην Κυπριακή πολιτική δικονομία, με απώτερο σκοπό όπως καταστεί σαφής η πρακτική που επί δεκαετίες ακολουθείται στο Κυπριακό νομικό γίγνεσθαι.

Ακολουθώντας, θα παρουσιαστεί, ως παράδοξη ευκαιρία, η συμβολή του κορωνοϊού. Με άλλα λόγια θα γίνει μια ανάλυση, βάσει της οποίας θα καταδειχθεί ότι η απηνής αυτή κατάσταση που βιώνει ολόκληρος ο πλανήτης συνέδραμε τα μέγιστα και αποτέλεσε το εφαλτήριο, εν μέρει, για τον εκσυγχρονισμό του συστήμα-

« Για δεκαετίες ολόκληρες το σύστημα της χαρτοσήμανσης παρέμενε αμετάβλητο »

^[1] https://e-justice.europa.eu/content_automatic_processing-280-it-el.do?member=1

^[2] https://e-justice.europa.eu/content_automatic_processing-280-fi-el.do?member=1

Ο αναχρονιστικός θεσμός της χαρτοσήμανσης

τος καταχώρισης και χαρτοσήμανσης. Κατόπιν, στο τρίτο μέρος, καταγράφονται τα αίτια και οι λόγοι για τους οποίους το ηλεκτρονικό σύστημα δικαιοσύνης καθυστερεί ως προς την εφαρμογή του. Προσέτι παρατίθενται και ορισμένοι προβληματισμοί. Προτού ολοκληρωθεί η παρουσίαση του θέματος, θα παρατεθεί μια παράγραφος αναφορικά με την οικονομική διαχείριση του συστήματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (i-justice). Στο τελευταίο μέρος παρατίθενται κάποιες τελικές σκέψεις του γράφοντος.

1. Ο υφιστάμενος θεσμός της καταχώρισης στην Κυπριακή πολιτική δικονομία.

Δυστυχώς, η κυπριακή δικαστηριακή πρακτική και οι ιθύνοντές της έπνεαν μένεα κατά της εξέλιξης και της προόδου, καθώς μέχρι και εχθές δεν εβούλυντο να εκσυγχρονιστούν και να υιοθετήσουν έναν νέο τρόπο χαρτοσήμανσης και καταχώρισης δικογράφων, ο οποίος αναντίρρητα θα γλύτωνε τους δικηγόρους από χρονοβόρες διαδικασίες και σε τελική ανάλυση θα απλούστευε μια διαδικασία, η οποία ταλάνιζε αντί να διευκολύνει. Ουδείς είχε το δικαίωμα να απαμβλύνει και να αποπειραθεί να βελτιώσει μια καθεστηκυία τάξη πραγμάτων, την οποία οι ιθύνοντες διατηρούσαν αμετάβλητη. Επικρατούσε με άλλα λόγια ένα είδος αλλεργίας στο άκουσμα της αλλαγής. Το υφιστάμενο καθεστώς εδράζεται στον Περί Χαρτοσήμων Νόμο (Ν. 19/1963) με τις τροποποιήσεις που έχουν επέλθει. Ακολούθως καταγράφεται σχοινοτενώς η πάγια τακτική που ακολουθείται και διαφαίνεται πόσο απαρχαιωμένη είναι από το γεγονός ότι προκαλεί δυσκολίες στα εμπλεκόμενα μέρη, ιδίως στους δικηγόρους.

2. Η πανδημία ως παράδοξη ευκαιρία: η προσπάθεια εκσυγχρονισμού της Κυπριακής δικαιοσύνης.

Η αναφορά στον κορωνοϊό μόνο τυχαία δεν είναι, καθώς πλέον επήλθε η επιτακτική αλλαγή. Με άλλα λόγια έγινε επιτέλους πράξη αυτός ο εκσυγχρονισμός της ψηφιοποίησης των δικαστηρίων, ο οποίος πραγματοποιείται μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας (i-justice), όπου οι δικηγόροι δύνανται να καταχωρίζουν άνετα και χωρίς ταλαιπωρία δικόγραφα, αιτήσεις κλπ. Σε νομικό πλαίσιο το σύστημα αυτό προβλέπεται τουλάχιστον στο παρόν στάδιο στον Διαδικαστικό Κανονισμό^[3] που φέρει τον τίτλο «Περί της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (ηλεκτρονική καταχώριση) Διαδικαστικός Κανονισμός του 2021». Το λογισμικό έχει αναπτυχθεί από πάροχο, αλλά η όλη διαδικασία, (σχεδιασμός, συντονισμός και σχεδιασμός της ανάπτυξης έγινε από το Υφυπουργείο Έρευνας και Καινοτομίας σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους (Πρωτοκολλητεία, δικαστήρια, Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο και εταιρεία Data tech IT solutions).^[4] Μένει να διαπιστώσουμε ότι αυτή η αναμόρφωση του συστήματος θα λειτουργήσει εν έργω. Πριν από μερικούς μήνες αυτή η ιδέα ήταν απλά ένα ενδεχόμενο, μια ουτοπική σκέψη Ένεκα του φαινομένου του κορωνοϊού, και υπό τον φόβο εξάπλωσης και μετάδοσής του, δημιουργήθηκε ένας ηλεκτρονικός ιστότοπος^[5], βάσει του οποίου η διαδικασία καταχώρισης δικογράφων και χαρτοσήμων γίνεται ηλεκτρονικά. Είναι ένα αίτημα χρόνων, από άπαντες τους νουνεχείς δικηγόρους και όχι μόνο. Συνεπώς, με την τοποθέτηση η οποία διαλαμβάνεται στο παρόν άρθρο δεν κομίζεται Γλαύκα εις Αθήνας, απλά υπερτονίζεται η μετ' επιτάσεως ανάγκη για άμεση και λειτουργική αναδιοργάνωση του υφισταμένου συστήματος. Για την ακρίβεια μάλιστα η πρόταση αυτή έχει τεθεί στο τραπέζι χρόνια πριν και συζητείται από το 2013, όταν ο τότε υπουργός της δικαιοσύνης κ. Ιωάνς Νικολάου ανεφέρθη στην ηλεκτρονική απονομή της δικαιοσύνης και εν γένει στο σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης.^[6]

«η πρόταση αυτή έχει τεθεί στο τραπέζι χρόνια πριν και συζητείται από το 2013»

[3]

http://www.cyprusbarassociation.org/files/ANNO_UNCEMENT'S/2021/I-JUSTICE/4131_15_1_2021_PARARTIMA_2o_MEROS_I.pdf

[4] <https://www.offsite.com.cy/eidiseis/topika/i-justiceetoimo-systima-anetoimoi-oi-dikigoroi>

[5]

<https://ijustice.judicial.gov.cy/#/login/:i8g04h6cxf>

[6] «Ηλεκτρονική δικαιοσύνη» προτείνει ο Ιωάνς Νικολάου, <https://www.sigmalive.com/news/local/46568/ilektroniki-dikaioisyni-proteinei-o-ionas-nikolaou>

Επικαιρότητα

Συνεπώς διαπιστώνει κανείς ότι η ιδέα και η σκέψη για εφαρμογή του συστήματος i-justice υπήρχε αρκετό καιρό πριν σε πολύ πρώιμο στάδιο, αλλά για διάφορους λόγους δεν υλοποιούνταν. Είναι προφανές λοιπόν ότι η εξάπλωση του απηνοῦς ιού συνέβαλε και ανάγκασε τους ιθύνοντες να επισπεύσουν και να θέσουν σε εφαρμογή το πρόγραμμα.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι το σύστημα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (i-justice), στην Κυπριακή Δημοκρατία, έτσι όπως αναμένεται να εφαρμοστεί, επηρεάστηκε από το αντίστοιχο σύστημα δύο χωρών, της Αγγλίας και της Ουαλίας. Με άλλα λόγια η Κύπρος άντλησε τεχνογνωσία και εμπειρία από την εφαρμοσθείσα ηλεκτρονική δικαστηριακή πρακτική των δύο αυτών χωρών.^[7]

Πρέπει να τονιστεί ότι η λύση αυτή του συστήματος i-justice συνιστά μια μερική, μια ενδιάμεση λύση στα αλληπάλλληλα προβλήματα που συναντώνται στις δικαστικές διαδικασίες. Συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι με την εφαρμογή του συστήματος της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης θα λυθεί το χρόνιο πρόβλημα της καθυστέρησης των δικαστηριακών υποθέσεων. Στις 18-01-2021 αναμένετο να εφαρμοσθεί το σύστημα της ενδιάμεσης λύσης της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, το οποίο θα ίσχυε έως ότου να υλοποιηθεί και να εφαρμοσθεί το τελικό σχέδιο του συστήματος i-justice, το οποίο έχει ήδη δρομολογηθεί και αναμένεται να τεθεί σε πλήρη εφαρμογή σε δύο χρόνια. Ωστόσο το σύστημα δεν εφηρμόσθη εν τέλει ως αναμένετο. Μολαταῦτα η πλατφόρμα i-justice ετέθη σε εφαρμογή στις 8 Φεβρουαρίου 2021, βάσει σχετικής επιστολής που εστάλη από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο προς ἅπαντα τα μέλη του, με θέμα «Πρώτο εκπαιδευτικό σεμινάριο για παρουσίαση της πλατφόρμας i-justice».^[8]

3. Καθυστέρηση της εφαρμογής του i-justice: αίτια και προβληματισμοί

Οι βασικοί λόγοι για την καθυστέρηση στην εφαρμογή του ήταν ενδεικτικά οι ακόλουθοι:

Ανυπαρξία διαδικασίας ανοίγματος φακέλου για υφιστάμενες υποθέσεις, ανυπαρξία επιλογής για να δηλωθεί εκπροσώπηση από δικηγόρο, μη ενιαία καταχώριση τεκμηρίων, μη πρόβλεψη καταχώρισης υπόθεσης εκ μέρους διαδίκου – πελάτη ο οποίος διαμένει μόνιμα στο εξωτερικό, ανυπαρξία επιλογής καταχώρισης Σύνοψης Μαρτυρίας & Καταλόγου Μαρτύρων, καθώς και Παραρτήματος βάσει της Διαταγής 30 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας (Κλήση για Οδηγίες), ημιτελής διαδικασία στην έκδοση κλήτευσης μάρτυρα, ελλείψεις επιλογές στις καταχωρίσεις ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, απουσία των δικαστηρίων εργατικών διαφορών στις επαρχίες Λεμεσού, Λάρνακας, Αμμοχώστου και Πάφου, προβλήματα σχετικά με την ειδοποίηση στις αιτήσεις που απευθύνονται και καταχωρίζονται μονομερώς και δεν κοινοποιούνται στους αντιδίκους, ανυπαρξία επιλογής στην καταχώριση, ενημέρωση, πρόσβαση σε φάκελο Προσφυγής από το Ενδιαφερόμενο Μέρος^[9].

Αφ' ης στιγμής που επήλθαν οι απαραίτητες διορθώσεις στα ανωτέρω ανακλύπτοντα προβλήματα, το σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης ετέθη σε λειτουργία.

Με την αλλαγή αυτή, ἤτοι με την εγκαθίδρυση της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης θα είναι και μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να συνταχθούν και να εκδοθούν νέοι δικαστικοί κανονισμοί, καθώς επίσης και να υιοθετηθούν νέες διαδικασίες, που όπως προανέφερχη θα απλουστεύσουν τις ἤδη βεβαρημένες πρακτικές. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα εγχείρημα, το οποίο θα επιφέρει αναπόδραστα ριζικές αλλαγές στην εν γένει διαδικασία των δικαστηρίων.

Προσέτι, ο χρόνος εκδίκασης των υποθέσεων θα περιοριστεί σημαντικά, αφ' ης στιγμής που οι διαδικασίες θα είναι δυνατό και εφικτό να επιβλέπονται και να διεκπεραιώνονται ηλεκτρονικά από τα δικαστήρια που επιλαμβάνονται επί αυτών, με αποτέλεσμα την γρηγορότερη έκβαση και ολοκλήρωση της εκάστοτε

«η λύση αυτή του συστήματος i-justice συνιστά μια μερική, μια ενδιάμεση λύση στα αλληπάλλληλα προβλήματα που συναντώνται στις δικαστικές διαδικασίες»

^[7] Το e-justice στα κυπριακά δικαστήρια σε webinar με συμμετοχή Υπ. Δικαιοσύνης – Υφυπ. Καινοτομίας, <https://dikaiosyni.com/enimerwsi/to-e-justice-sta-kypriaka-dikastiria-se-webinar-me-simmetoxi-yp-dikaiosynis-yfyp-kainotomias/>

^[8] Πρόκειται για ανακοίνωση ημερομηνίας 25-01-2021 με την οποία γνωστοποιούταν στα μέλη του

Συλλόγου ότι θα διεξαχθεί το πρώτο διαδικτυακό σεμινάριο για την παρουσίαση του συστήματος i-justice. ^[9] Βλ. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις ομάδας εργασίας για ηλεκτρονικό σύστημα καταχώρισης i-Justice ημερομηνίας 13-01-2021.

Ο αναχρονιστικός θεσμός της χαρτοσήμανσης

υπόθεσης. Μέσω του συστήματος της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης παρέχεται η δυνατότητα στον εκάστοτε δικηγόρο να καταχωρίζει την αγωγή του, την αίτησή του και γενικότερα τα δικόγραφά του και να προμηθεύεται ηλεκτρονικά τα απαιτούμενα και απαραίτητα χαρτόσημα που θα συνοδεύουν τα δικόγραφά του, από το σπίτι του, από το δικηγορικό του γραφείο και γενικά από οπουδήποτε και αν βρίσκεται, αρκεί να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Φυσικά τίθεται η προβληματική και το ερώτημα αν ελλοχεύει κίνδυνος για παραβίαση ιδιωτικών πληροφοριών και προσωπικών δεδομένων (General Data Protection Regulation); Δυστυχώς δεν έχει γίνει εισέτι κάποια ρητή μνεία ή εισήγηση στο εν λόγω ανακλύπτον σοβαρότατο ζήτημα. Ζητήματα αναφορικά με τη ευθύνη που προκύπτει σε περίπτωση παραβίασης ή της άμεσης ενημέρωσης και πληροφόρησης των ενδιαφερομένων μερών, πρέπει να τύχουν άμεσης εξέτασης και ταχείας αντιμετώπισης, ούτως ώστε να αποφευχθούν ενδεχόμενες ανεπιθύμητες καταστάσεις. Ασφαλώς και πρέπει να εξεταστούν και να υιοθετηθούν πάγιες πρακτικές, εφαρμόζουσες και στο GDPR, όπως η αρχή της χρονικά περιορισμένης διατήρησης, η οποία με απλά λόγια σημαίνει πως τα στοιχεία των εμπλεκομένων προσώπων σε μια υπόθεση, δεν μπορούν να παραμένουν καταχωρισμένα εσαεί.

Βάσει του Κανονισμού ΕΕ 2016/679, τα αρχεία αυτά στα οποία θα εμφανίζονται προσωπικά δεδομένα, θα τυγχάνουν αυστηρής και περιορισμένης πρόσβασης. Με άλλα λόγια, πρόσβαση στα εν λόγω αρχεία θα έχουν μόνο οι αρμόδιοι υπάλληλοι και φυσικά οι δικηγόροι των διαδίκων. Βέβαια πρέπει να τονιστεί ότι αφ' ης στιγμής που τα δεδομένα μιας υπόθεσης (ονόματα και διευθύνσεις) θα αναρτώνται και θα καταχωρίζονται σε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα, ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος παραβίασης τους. Σε εθνικό επίπεδο έχει ψηφιστεί ο περί της Προστασίας των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και της Ελεύθερης Κυκλοφορίας των Δεδομένων αυτών Νόμος του 2018 (Ν. 125(Ι)/2018), ο οποίος ουσιαστικά υιοθέτησε πλήρως τις διατάξεις περί προστασίας προσωπικών δεδομέ-

νων που διαλαμβάνει ο προαναφερθείς Κανονισμός. Γίνεται εύκολα αντιληπτό λοιπόν ότι μέσω αυτού του νομικού πλαισίου και της συνδρομής της εποπτικής αρχής αυτής, θα μπορούν να προστατευτούν τα προσωπικά δεδομένα. Συγκεκριμένα το άρθρο 6 του νόμου αυτού προβλέπει τότε η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται και είναι νόμιμη. Επιτρέπεται μόνο όταν διενεργείται για το σκοπό δημοσίευσης ή έκδοσης απόφασης οποιουδήποτε δικαστηρίου ή όταν είναι αναγκαία για τους σκοπούς απονομής της δικαιοσύνης. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στο άρθρο 9 του Κανονισμού (ΕΕ) αρ. 2016/679 και στην απαγόρευση επεξεργασίας ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως π.χ. τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, την επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου κ.α. Η παράγραφος 2 εδ' στ' του άρθρου 9 του Κανονισμού 2016/679, αναφέρεται στην άρση της εν λόγω απαγόρευσης, όταν δηλαδή η επεξεργασία λαμβάνει χώρα και διενεργείται όταν κρίνεται απαραίτητη για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή όταν τα δικαστήρια ενεργούν υπό τη δικαιοδοτική τους ιδιότητα.

Μέσω του συστήματος της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, ο δικηγόρος δύναται επίσης να παρακολουθεί το προσωπικό του ημερολόγιο, να ελέγχει την εξέλιξη και την πορεία της υπόθεσής που χειρίζεται, και γενικότερα να μπορεί να οργανώνει το χρόνο του, ώστε να διευκολύνεται στο να επιτελέσει το έργο του σε πραγματικό χρόνο. Ας φανταστούμε πόσο θα βοηθήσει πρακτικά η υλοποίηση και η εφαρμογή του συστήματος της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, όταν τα δικαστήρια θα δύνανται να έχουν πρόσβαση σε όλες τις υποθέσεις, μέσω μιας διαδικτυακής βάσης δεδομένων και ως εκ τούτου να προγραμματίζουν έγκαιρα τον δικαστηριακό τους σχεδιασμό. Με την εφαρμογή του συστήματος αυτού, θα μειωθεί, θα ελαχιστοποιηθεί και με τον καιρό θα εξαλειφθεί ίσως και το πλήθος εγγράφων, κοινώς η χαρτούρα, που αναντίρρητα ταλανίζει τους δικαστές και τους δικηγόρους, αλλά και τους υπαλλήλους των γραμματειών των δικαστηρίων και παρακωλύει, εμποδίζει και συχνά καθυστερεί την ταχεία έκβαση των δικαστικών υποθέσεων.

«Ζητήματα αναφορικά με τη ευθύνη που προκύπτει σε περίπτωση παραβίασης ή της άμεσης ενημέρωσης και πληροφόρησης των ενδιαφερομένων μερών, πρέπει να τύχουν άμεσης εξέτασης και ταχείας αντιμετώπισης»

Επικαιρότητα

Ένα εξαιρετικής σημασίας νεοφανές και καινοτόμο στοιχείο της πλατφόρμας i-Justice, είναι ότι παρέχεται η δυνατότητα απευθείας επικοινωνίας των δικηγόρων που χειρίζονται μια υπόθεση με τον δικαστή που επιλαμβάνεται επί αυτής και το αντίστροφο. Στην περίπτωση που κάποιος από τους δικηγόρους επικοινωνήσει με τον δικαστή, το σύστημα κοινοποιεί αυτομάτως την επικοινωνία αυτή στον έτερο διάδικο. Όπως προαναφέρθη, ένας εκ των λόγων που δεν έχει τεθεί ακόμη σε εφαρμογή το σύστημα είναι και οι μονομερείς αιτήσεις. Γενικώς όταν γίνεται λόγος για αυτόματη κοινοποίηση στον έτερο διάδικο μιλάμε καταρχήν για τις δια κλήσεως αιτήσεις. Άρα είναι ένα επιπλέον ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί και να ληφθεί υπόψιν από τους ιθύνοντες.

Ένα άλλο πολύ κομβικής σημασίας ζήτημα είναι η συζήτηση αν το σύστημα μπορεί να λειτουργήσει ή πρέπει να λειτουργήσει, τουλάχιστον για ένα διάστημα, παράλληλα με την φυσική και αυτοπρόσωπη καταχώριση στις γραμματείες των δικαστηρίων (Πρωτοκολλητεία). Πρόκειται για μια συζήτηση η οποία κατά τη γνώμη του γράφοντος γίνεται επειδή οι εφαρμόζοντες το σύστημα δεν είναι ακόμη έτοιμοι. Σε σύσκεψη που διημειφθη μεταξύ του Υφυπουργού Έρευνας και Καινοτομίας, κυρίου Κυριάκου Κόκκινου, και εκπροσώπων του Παγκυπρίου Δικηγορικού Συλλόγου και του Ανωτάτου Δικαστηρίου διεφάνη ακριβώς αυτό. Ότι δηλαδή το σύστημα έστω και με τα κενά του, τα οποία θα μπορούν να επιδιορθώνονται και να καλύπτονται σταδιακά, είναι σε θέση να λειτουργήσει, μολταύτα οι εφαρμόζοντες δεν είναι έτοιμοι.^[10] Αυτός είναι και ο λόγος που ουσιαστικά ζητήθηκε και προτάθηκε η παράλληλη καταχώριση.^[11]

Μέσω του συστήματος της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (i-justice), θα πρέπει, εφόσον αυτή είναι η βασική φιλοσοφία του συστήματος, να μπορεί να γίνεται ταχεία και αποτελεσματική διαχείριση των δικαστικών υποθέσεων όλων

των δικαιοδοσιών. Είναι καταγεγραμμένο ως γεγονός ότι εδώ και μια δεκαετία σχεδόν παρατηρείται αύξηση κατά 20% στην καθυστέρηση του χρόνου εκδίκασης υποθέσεων στα επαρχιακά δικαστήρια της Κύπρου.^[12] Αυτή η αύξηση όμως δεν αφορά μόνο στην πρωτοβάθμια εκδίκαση των υποθέσεων, αλλά και στον χρόνο εκδίκασης πολιτικών εφέσεων, από τη στιγμή που ο ελάχιστος χρόνος εκδίκασής τους είναι τα 5 χρόνια κατά μέσο όρο, ενώ το 2008 για παράδειγμα ο μέσος χρόνος εκδίκασης ήταν 1,5 χρόνος.^[13] Η αύξηση της καθυστέρησης στην εκδίκαση των υποθέσεων παρατηρείται όμως και στις ποινικές υποθέσεις, αν και στην ποινική δικαιοδοσία, λόγω της φύσης της, οι διαδικασίες τρέχουν ταχύτερα από ότι στις αστικές – πολιτικές υποθέσεις.^[14]

Όσον αφορά στο μέρος των χαρτοσήμων και στο πώς το νέο σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης το αντιμετωπίζει, πρέπει να αναφερθεί πως υπάρχει συγκεκριμένη – αυτοτελής καρτέλα (αποδείξεις) στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του συστήματος και αυτή περιλαμβάνει λεπτομερώς τα χαρτόσημα (δικηγορόσημα, εφάπαξ, πληροφορική, ένσημα ασικυμένων και το σύνολο το οποίο έχει καταβληθεί ανά καταχώριση). Προσέτι στο νέο ενδιάμεσο σύστημα υπάρχουν και δύο άλλες καρτέλες, η μια αφορώσα τις επιδόσεις και η άλλη που έχει να κάνει με τα τεκμήρια. Βέβαια αυτό ισχύει μόνο την περίπτωση στην οποία έχουν ήδη καταχωρισθεί χαρτόσημα.

Στην περίπτωση που επιθυμεί ένας δικηγόρος να προσθέσει κάποιο δικόγραφο ή επιθυμεί να καταχωρίσει μία νέα αγωγή, τότε το σύστημα παρέχει τη δυνατότητα στον δικηγόρο που ενεργεί εκ μέρους του ενάγοντα – αιτούντα, να καθορίσει την κλίμακα του ποσού στην οποία θέλει να εντάξει την υποθέσή του. Άρα το σύστημα «ζητά» να καθοριστεί το αν και κατά πόσο υπάρχει χρηματική απαίτηση. Αφού καθοριστεί αυτό, αυτομάτως το σύστημα συμπληρώνει το κόστος των χαρτοσή-

«παρέχεται η δυνατότητα απευθείας επικοινωνίας των δικηγόρων που χειρίζονται μια υπόθεση με τον δικαστή που επιλαμβάνεται επί αυτής και το αντίστροφο»

[10] <https://www.offsite.com.cy/eidiseis/topika/i-justiceetoimo-systima-anetoimoi-oi-dikigoroi>

[11]

<http://www.cyprusbarassociation.org/index.php/el/news/9621-i-justice-7>

[12] (ΔΕΙΤΕ ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗ 10)

[13] [Έρχεται η Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη στην Κύπρο: Συντομεύει ο χρόνος εκδίκασης των υποθέσεων](#)

[\(legalnews24.gr\)](#) -

http://www.legalnews24.gr/2016/09/blog-post_86.html

[14] [Δικαιοσύνη στοιβαγμένη σε φακέλους \(philenews.com\)](#) -

<https://archive.philenews.com/el-gr/koinonia-eidiseis/160/332913/dikaio-syni-stoivagmeni-se-fakelous>

Ο αναχρονιστικός θεσμός της χαρτοσήμανσης

μων, το οποίο πρέπει να καταβληθεί. Ακολουθώντας ο δικηγόρος θα επιλέξει το σημείο «υποβολή» και το σύστημα θα αποστέλλει τα συγκεκριμένα στοιχεία της πληρωμής στο ηλεκτρονικό σύστημα «ΑΡΙΑΔΝΗ» για να πραγματοποιηθεί η πληρωμή. Αφού ολοκληρωθεί και η πληρωμή, τότε αποστέλλεται ο μοναδικός αριθμός καταχώρισης, τον οποίο έχει λάβει η υπόθεσή του.

4. Οικονομική διαχείριση του συστήματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (i-justice).

Αφού εξετάστηκαν τα ανωτέρω ζητήματα, στο σημείο αυτό θα γίνει μια αναφορά και στο οικονομικό σκέλος, με άλλα λόγια ποιος ή ποιοι φορείς θα επωμιστούν το κόστος του εν λόγω συστήματος;

Ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος (ΠΔΣ) και το Ταμείο Συντάξεως Δικηγόρων, έχουν ήδη λάβει μια αποικρυσταλλωμένη και ξεκάθαρη θέση, ότι δηλαδή δεν πρόκειται να αναλάβουν το χρηματικό κόστος, και μετακυλούν την ευθύνη στο κράτος.

Ο ΠΔΣ με ανακοίνωσή^[15] του δηλοί ότι δεν θα προβεί σε οιαδήποτε κάλυψη του κόστους για τη λειτουργία του συστήματος, παρόλο που την επιθυμεί διακαώς, καθώς όπως υποστηρίζει, τα μέλη του, και κατ' επένταση μέλη του Ταμείου Συντάξεως, δεν μπορούν να επιβαρυνθούν επιπλέον.

Από την άλλη πλευρά, το κράτος μέσω της Νομικής του Υπηρεσίας, επικαλείται αφενός το άρθρο 28 του Κεφ 2 (Περί Δικηγόρων Νόμου) και αφετέρου τον Περί Ελέγχου των Δημοσίων Ενισχύσεων Νόμος του 2001 (Ν. 30(Ι)/2001) για να απαλλαγεί των ευθυνών του^[16]. Ουσιαστικά διαπιστώνεται μια αντιπαράθεση, όπου κανείς δεν επιθυμεί να δώσει λύση στο οικονομικό αυτό ανακύπτον και βασικότατο πρόβλημα.

Η θέση του ΠΔΣ και το επιχείρημα που προβάλλει είναι ότι τις ενέργειες για την υλοποίηση του εν λόγω συστήματος, τις έχει διενεργήσει το ίδιο το Κράτος. Ως εκ τούτου, δεν

είναι λογικό να αναλάβει το κόστος ο ΠΔΣ και τα μέλη αυτού, ήτοι οι ίδιοι οι δικηγόροι, αλλά το κράτος, μέσω της Νομικής Υπηρεσίας.

Καθίσταται σαφές και προφανές βέβαια, ότι αν δεν βρεθεί μια λυσιτελής τομή και τελεσφόρα λύση στο ζήτημα αυτό της οικονομικής διαχείρισης, το σύστημα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης δεν θα τεθεί ποτέ σε λειτουργία.

Συμπέρασμα

Αναντίρρητα το σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης απαλλαγμένο από τα προαναφερθέντα προβλήματα που είχαν εντοπιστεί, αποτελεί και συνιστά δίχως άλλο το εφελτήριο για μια νέα αρχή στην Κυπριακή Δικαιοσύνη.

Ευλόγως λοιπόν ανακύπτει το ερώτημα: Έπρεπε να εισβάλει στις ζωές μας ένα τέτοιο δραματικό φαινόμενο, ώστε να μας φέρει προτετελεσμένων γεγονότων και υπό την απειλή φόβου, να ειςυγχρονιστούμε; Η απάντηση δυστυχώς μάλλον είναι καταφατική. Το παρόν αποτελεί συν τοις άλλοις και μια μομφή στο οπισθοδρομικό σύστημα χαρτοσήμανσης που επικρατούσε και δέσποζε στο κυπριακό νομικό γίγνεσθαι μέχρι πρότινος. Προσβλέπουμε σε μία εξέλιξη του συστήματος αυτού. Το αναχρονιστικό και παρωχημένο σύστημα που επικρατούσε φαίνεται ότι επιτέλους έπνευσε τα λοίσθια. Τη θέση του έλαβε τώρα ένα εξελιγμένο σύστημα, το οποίο θα καταστήσει την κυπριακή δικαστηριακή πρακτική περισσότερο ανεπτυγμένη, ανελιγμένη και λειτουργική. Η λειτουργία του συστήματος i-Justice καθίσταται επιτακτική. Μένει να δούμε βέβαια στην πράξη, πώς αυτό θα λειτουργήσει, καθώς πρόκειται για ένα εντελώς καινούριο σύστημα το οποίο θα επιδέχεται για αρκετό διάστημα τροποποιήσεις και διορθώσεις. Ωστόσο είναι αναμφισβήτητη η βάση για μια νέα αρχή.

•••••

«Το αναχρονιστικό και παρωχημένο σύστημα που επικρατούσε φαίνεται ότι επιτέλους έπνευσε τα λοίσθια»

[15]

<https://www.cyprusbarassociation.org/index.php/e1/news/12055-i-justice-6>

[16]

http://www.cyprusbarassociation.org/files/jcc_final.pdf